

Деца, отгледани в специализирани институции в сравнителен план 2001 – 2006 година

Според §1, т.5 от Допълнителната разпоредба на Закона за закрила на детето от 18 април 2003 г., дефиницията за специализирани институции ги определя като “домове - пансионен тип за отглеждане и възпитание на деца, в които те са трайно отделени от своята домашна среда”.

Необходимостта от прецизиране на понятието “специализирана институция” се налага от факта, че доскоро в публичното пространство ”деца от домове “ и “деца от институции” бяха наричани и децата, обучаващи се в специални училища, където настаняването става по реда на Закона за народната просвета и в този смисъл не откъсват детето, а подпомагат детето и семейството при наличие на определен проблем – здравословен, педагогически и т.н.

Следователно, когато говорим за специализирани институции за деца трябва да разбираме тези институции, в които децата се настаняват по реда на Закона за закрила на детето.

От създаването на Държавната агенция за закрила на детето се провежда ежегодно национално проучване за състоянието на специализираните институции за деца в страната .

Провежданото от Държавната агенция за закрила на детето национално проучване е важна част от системата за мониторинг на състоянието на грижите за децата и спазването на техните права. Мониторингът се извършва по определени показатели, с устойчива методология, отчитаща динамиката. Това позволява да се следят процесите в тяхното развитие. Анализът на състоянието на специализираните институции е даден в сравнителен план 2001-2006 г., което позволява да се отчитат тенденциите и да се очертаят насоките за развитие на политиката по закрила на децата в България.

Като основен инструмент за набиране на информация е използвана специално разработена информационна карта, която се попълва от директорите на институциите и се изпраща в Държавната агенция за закрила на детето. Въпросите в картата са групирани в няколко основни области:

- общи данни за институцията;
- капацитет и общ брой деца; характеристика на децата, настанени в институцията – продължителност на престоя, здравен статус, семеен статус, етническа принадлежност, причини за постъпване и напускане;
- характеристика на персонала;
- бюджет;
- тенденции в институциите по отношение на децата, персонала, развитието на алтернативни социални услуги и подобряване качеството на грижи;
- сътрудничество с отделите за закрила на детето и участие на институцията в проекти и програми.

В сравнителен план броят на децата, настанени във всичките специализирани институции за деца (ДОВДЛРГ, ДДМУИ/ ДДУИ/ ДДМФУСИ и ДМСГД) през годините намалява.

Тип институции година	бр. инстит уции	бр. деца	бр. инстит уции	бр. деца	бр. инстит уции	бр. деца	бр. инстит уции	бр. деца	бр. инстит уции	бр. деца	бр. инстит уции	бр. деца
	за 2001г.		за 2002г.		за 2003г.		за 2004г.		за 2005г.		за 2006г.	
Институции на МОН Дом за отглеждане и възпитание на деца, лишени от родителска грижа (ДОВДЛРГ) ¹	102	7 145	102	6 920	102	6 151	101	5 567	101	5 506	86	4 717
Институции на общинско подчинение Домове за деца и младежи с умствена изостаналост (ДДМУИ) и Дом за деца и младежи с физически увреждания и съхранен интелект (ДДМФУСИ) ²	31	1 901	31	1 854	30	1 818	30	1 835	28	1 310	27	1 193
	30	1 803	30	1 773	29	1 742	29	1 763	27	1 251	26	1 138
	1	98	1	81	1	76	1	72	1	59	1	55
Институции на МЗ Дом за медико-социални грижи за деца (ДМСГД)	32	3 563	32	3 141	32	2 906	32	2 882	32	2 960	32	2 743
Общо за всички институции	165	12 609	165	11 915	164	10 875	163	10 284	161	9 776	145	8 653

Проследявайки данните от 2001 до 2006 г. може категорично да се каже, че се утвърждава **трайна тенденция** към намаляване броя на децата в специализирани институции. В сравнение с 2001 г. броят на институционализираните деца намалява с 3956 деца или 31,4%.

Общият брой на децата в специализираните институции през 2006 г. е 8653. Спрямо предходната година броят на децата, настанени в специализирани институции намалява с 1123 деца или 11,5%.

В ДМСГД, където се отглеждат деца от 0 до 3 годишна възраст (здрав и с увреждания, като някои деца с увреждания остават до 7 годишна възраст), към 31.12.2006 г. броят на децата е **2743**.

В ДОВДЛРГ, в които се отглеждат деца от 3 до 18 години, към 31.12.2006 г. броят на институционално отглежданите деца е **4717**.

В домовете за деца с увреждания, в които се отглеждат деца от 4 до 18 – годишна възраст, към 31.12.2006 г. броят на децата е **1193**.

Намаляването на относителния дял на децата в специализирани институции спрямо детско население в страната е от 0.78% през 2001 г. на 0.67% през 2005 г., а през 2006 г. децата, настанени в специализирани институции са 0.61% като относителен дял спрямо детското население.

(Според предварителните данни на НСИ общият брой на детското население през 2006 г. е 1 420 810).

Освен специализираните институции, съществуват и 14 Социално-педагогически интернати /СПИ/ и Възпитателни училища - интернати /ВУИ/, в които настаняването на децата става по реда на Закона за борба срещу противообществените прояви на малолетни и непълнолетни. Броят на тези деца през 2006 г. е 600 – почти два пъти по-малко в сравнение с предходната година.

¹ От м. януари 2007 г. ДОВДЛРГ преминаха на общинско подчинение под наименованието домове за деца лишени от родителски грижи (ДЛРГ).

² ДДМФУСИ (Дом за деца и младежи с физически увреждания и съхранен интелект, гр. Луковит) е особен вид институция. Децата са със съхранен интелект, но с физически увреждания. Институцията е на общинско подчинение. Децата в нея се настаняват по реда на ЗЗД.

Общият брой на децата в специализирани институции и тези в СПИ и ВУИ е 9256, което представлява 0,65% от детското население в страната за периода. В сравнение с предходната година това намаление е с 0.09%

Графика 1: Намаляване броя на децата в специализирани институции с отчитане на броя детско население в същата възрастова група по тип институции

Поради общата тенденция към намаляване на детското население е необходимо да се отчете намаляването на броя на децата, настанени в специализирани институции спрямо общия брой на детското население в страната.

Табл.1: Относителен дял на децата в специализирани институции спрямо общото детско население по тип институции

Относителен дял на децата в институции спрямо общия брой на детското население 2001 – 2006 г.						
Тип институции	2001г.	2002г.	2003г.	2004г.	2005г.	2006г.
Институции на МОН Дом за отглеждане и възпитание на деца, лишени от родителска грижа (ДОВДЛРГ)	0.444	0.442	0.403	0.374	0.379	0.332
Институции на общинско подчинение Дом за деца и младежи с умствена изостаналост (ДДМУИ) и Дом за деца и младежи с физически увреждания и съхранен интелект (ДДМФУСИ)	0.118	0.118	0.119	0.123	0.090	0.084
Институции на МЗ Дом за медико-социални грижи за деца (ДМСГД)	0.222	0.201	0.191	0.194	0.204	0.193
Общо	0.784	0.761	0.713	0.691	0.674	0.609

ДОВДЛРГ – спрямо 2001 г. броят на децата намалява с 2428 или **34%**. Ако през 2001 г. на 1000 деца на възраст от 4 до 18 години, 5.3 деца се отглеждат в ДОВДЛРГ, то през 2006 г. тази цифра е 4,12 деца, т.е. и с отчитане на демографските тенденции, се отчита спад от около **22% на институционализираните деца в този тип институции.**

ДДМУИ/ ДДУИ – спрямо 2001 г. броят на децата намалява с 708 или **37,2%**. На 1000 деца на възраст от 4 до 18 години през 2001 г., 1.4 деца се отглеждат в ДДМУИ и ДДМФУСИ, а през 2006 г. тази цифра е 1.04 деца, т.е и с отчитане на демографските тенденции, се установява спад от около **26%**.

ДМСГД – спрямо 2001 г. броят на децата намалява с 820 или **23%**. На 1000 деца на възраст от 0 до 3 години през 2001 г., 13.6 деца се отглеждат в ДМСГД, а през 2006 г. тази цифра е 9.9 деца, т.е и с отчитане на демографските тенденции, имаме спад от около **27% на институционализираните деца в тази възрастова група.**

Общият брой на децата, ползващи услуги с направления за седмична и дневна грижа в края на 2006 г. към специализираните институции е 777.

Към края на годината в ДОВДЛРГ общо 408 деца ползват социални услуги, от които 296 са с направление за седмична грижа, а тези които ползват услуги на институцията през деня, а вечер се прибират при семействата си са 112.

В ДМСГД през 2006 г. алтернативните услуги, предлагани от самите домове са за 297 деца, от които на седмична грижа са 30 деца и на дневна грижа са 267.

В домовете за деца с увреждания общият брой на децата, ползващи услуги е 72, като от тях на седмична грижа са 30 деца и на дневна грижа - 42.

По данни от международно сравнително изследване на УНИЦЕФ по проект Traus Monet 2007, по показател *брой деца в институции* България е постигнала значителен напредък. Страната ни се намира на шесто място по брой деца, настанени в специализирани институции на 100 000 деца от общото детско население в страната.

Сравнителна таблица за децата в специализирани институции като относителен дял детското население от 0 до 17 години на 1000 000 детско население

Държава	Брой деца в институции на 100 000 детско население
Русия	1395
Литва	1377
Румъния	627
Словакия	792
Чехия	1247
България	769
Словакия	450
Полша	709